

Razmišljanje mladog planinara

KAKVA JE PERSPEKTIVA VELEBITA?

"Nas će bit, pa ne-bit, al ostat će Velebit."

Narodna iz podvelebitskog kraja.

Kakva je perspektiva Velebita i kakvu perspektivu želimo? Na okruglim stolovima povodom "Tjedna Velebita" koji se u Zagrebu održavao koncem rujna 1997. moglo se čuti mnogo različitih, pa i proturječnih stavova o tom pitanju. Nije ni čudno, jer Velebit je još uvijek veliki "neiskorišteni" prostor koji kao takav privlači pozornost triju okolnih regija, Dalmacije, Like i Primorja, a i Hrvatske u cjelini.

Jedna od vizija o budućnosti Velebita je često spominjani razvoj planinskog turizma sa sportskim sadržajima. Međutim, razvoj turizma najčešće se povezuje s "kapacitetima smještaja", pri čemu se obično zaboravlja da je razvoj turizma suprotstavljen zaštiti prirode, pa prirodne vrijednosti koje se nude to prestaju biti. Takve su vizije ipak samo utopija iz jednostavnog razloga što na Velebitu nema vode, a uostalom za takav oblik turizma ionako nema većeg interesa kod potencijalnih gostiju.

Mnogo realnija opasnost zamišljena kao perspektiva Velebita jest izgradnja podvelebitske teromelektrane sa obrazloženjem kako taj prostor treba oživjeti i razvijati. Poznato je, međutim, kolika se prašina digla oko Velebita i elektrane pod njim; nepoznat nam je još jedino ishod. Pa ipak, što nam je alternativa i koju lokaciju izabrati, a jasno je da nam je struja ipak potrebna za suvremeni život? U razmatranju lokacije za gradnju elektrane valjalo bi razmišljati o već industrijaliziranim krajevima u kojima zastarjelu proizvodnju treba zamijeniti novom. Pritom, neka primat imaju prostori udaljeniji od naselja te zaštićenih i zaštite vrijednih područja. Uostalom, trebalo bi na stručnoj razini razmisliti i o povoljnijim (ne samo u ekonomskom smislu) načinima proizvodnje ili nabavke energije.

Naime, osnovni problem u pogledu na perspektivu Velebita je u tome što vrijednosti prirode (slično kao o+ i ljudske vrijednosti) nisu mjerljive univerzalnim mjerilom današnjice – novcem. Planinu ne treba gledati kao drvenu masu, potencijalni privlačnu za brz razvoj, već je treba onakvu kakava jest. A ne može se poreći vrijednost Velebita kao planine; on je jedini u našoj zemlji i ovom dijelu Europe proglašen "svjetskim rezervatom biosfere" od UNESCO-a, ima status parka prirode (razmišlja se i o proglašenju vršnog dijela nacionalnim parkom, koja je bila potaknuta još u doba postojanja bivše države, pa zbog nacionalnog obilježja Velebita zaustavljena), Hajdučki i Rožanski kukovi su strogi rezervat (oblik zaštite stroži i od nacionalnog parka!), Paklenica je nacionalni

park, da ne govorimo od stotinjak endema i tisućama biljnih i životinjskih vrsta kojima je Velebit životni prostor.

Početkom druge polovice ovoga stoljeća, kada je ekologija bila tek u povojima a industrijalizacija na svom vrhuncu, nisu još postojala iskustva utemeljena na vidljivim i neospornim posljedicama takvog razvoja kakvima danas na pragu trećeg milenija raspolažemo. Sve dotada čovjek se prilagođavao prirodi, ali sada je, prvi puta u povijesti života na Zemlji, postavio prirodni ultimativan zahtjev da se on prilagodi njemu. Tek kao odraz toga javila se prividno paradoksalna potreba da prirodu zaštitimo od nas samih. Sedamdeset tisuća prikupljenih potpisa na peticiju "S.O.S. ZA Velebit" dokazuje sazrijevanje svijesti o potrebi zaštite prirodnih vrijednosti pred nadirućim slojem civilizacije, čak i u onom dijelu populacije koja nije nikada bio na Velebitu.

Velebitski motiv. Fotografija: Alan Čaplar

Svi znamo da je živim vrstama na Zemlji, pa i ljudskom rodu čist zrak i voda neophodnija za život od produkata industrije i obrtanja novca, iako se često nastoji prikazati drugačije. Ipak, ne znači to da treba zaustaviti razvoj civilizacije, jer ni to ne bi ni bilo dobro, ali vrijednosti Zemlje, pa tako i Velebita treba sagledavati temeljitije, odgovornije i u mnogo širem kontekstu nego što je kratkoročna ili srednjoročna financijska, energetska ili kakva slična dobit. I upravo zato, od svega što se može iskoristiti na Velebitu, iskoristiti treba prednost što je Velebit još uvijek neiskorišten – i ostaviti ga takvog. Ako ni zbog čega drugoga, onda zato da bi ga budućnost mogla bolje vrednovati.

Zalažući se za zaštitu prirode, valja se upitati nismo li mi planinari i zaštitari prestrogi i pomalo sebični kada želimo očuvati Velebit takvim kakav jest, ograničiti mogućnost posjeta, zaustaviti sječnu i gradnju elektrana, a ipak ići na njega. Možda i jesmo, ali planina kao što je Velebit zaslužuje našu brigu – a i društvenu!

Alan Čaplar